

УДК 811.111(07)

Паладьєва Алла

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та практики іноземних мов
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

**НОВІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН ЦИКЛУ
«ІНОЗЕМНІ МОВИ» В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО
ПРОЦЕСУ**

Статтю присвячено особливостям організації навчання теоретичних дисциплін з іноземної мови в контексті інформатизації освітнього процесу. Розглянуто теоретичні засади впровадження інформаційних технологій в освітній процес, проаналізовано дидактичні особливості використання он-лайн ресурсів під час навчання мовознавчих теоретичних дисциплін, продемонстровано можливості застосування сучасних інтернет-ресурсів з теорії англійської мови в навчальному процесі та в організації студентської наукової діяльності.

***Ключові слова:** теоретичний курс, іноземна мова, лінгвістика, інформатизація освіти, Інтернет, самостійна робота, дослідницькі навички.*

Паладьєва Алла

**НОВЫЕ ПОДХОДЫ К ПРЕПОДАВАНИЮ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ
ДИСЦИПЛИН ЦИКЛА «ИНОСТРАННЫЕ ЯЗЫКИ» В КОНТЕКСТЕ
ИНФОРМАТИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА**

Статья посвящена особенностям организации преподавания теоретических дисциплин с иностранных языков в контексте

информатизации образовательного процесса. Рассмотрены теоретические основы внедрения информационных технологий в образовательном процессе, проанализированы дидактические особенности использования веб-ресурсов в процессе обучения языковедческим теоретическим дисциплинам, продемонстрированы возможности использования современных специализированных Интернет-ресурсов в образовательном процессе и в организации студенческой научно-исследовательской деятельности.

Ключевые слова: теоретический курс, иностранный язык, лингвистика, информатизация обучения, Интернет, самостоятельная работа, исследовательские навыки.

Alla Paladieva

**NEW APPROACHES TO TEACHING THEORETICAL COURSES
OF THE CYCLE “MODERN LANGUAGES” IN THE CONTEXT OF
INFORMATIZATION OF EDUCATION**

The article studies peculiarities of organization of teaching of theoretical linguistic disciplines in the context of informatization of education. It emphasizes the importance of using internet technologies in the system of higher education, reveals main theoretical groundings of their implementation into the educational process and training teachers of English as a foreign language. The author analyses didactic parameters of using web-resources in the process of teaching linguistic theoretical academic subjects, taking as an example Theoretical grammar of the English language. The article gives an overview and brief analysis of some on-line linguistic databases, resources, free language theory courses which are widely available. The author demonstrates various possibilities of using specialized on-line resources for teaching the theory of the English language and organizing research work of undergraduate and graduate students.

***Key words:** theoretical course, foreign language, linguistics, informatization of education, the Internet, individual self+managed learning, students' research skills.*

Постановка проблеми. Реформування вищої освіти в Україні зумовлено потребами сьогодення з огляду на процеси інформатизації суспільства та інтеграції інтелектуального простору в глобальному вимірі. Модифікація вимог до організації навчального процесу у вищій школі, його якісної та змістової сторони повинна забезпечити відповідність якості підготовки фахівців світовим стандартам. Тобто одним з головних векторів та завдань удосконалення вищої освіти в Україні повинно бути створення системи забезпечення якості навчання та професійного розвитку, спрямованої на формування фахівця здатного самостійно набувати нові знання та навички в умовах інтенсивної інформатизації суспільства. У цьому контексті особливо актуальним виявляється пошук нових та модернізація наявних форм організації навчального процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку та реформування вищої освіти, удосконалення процесу підготовки вчителів іноземних мов були предметом наукових досліджень ряду українських (В. Базуріна, О. Бігич, Н. Бідюк, І. Білецька, О. Голотюк, С. Гринюк, В. Жуковський, Л. Калініна, О. Місечко, С. Ніколаєва, В. Редько, І. Самойлюкевич та ін.) та зарубіжних вчених (В. Бейярд, Д. Бек, Дж. Берне, Д. Леггет, Дж. Лейнхарт, С. Хол, С. Вілсон та ін.). Активно розвиваються дослідження ефективності впровадження інформаційно-комунікаційних та інтернет-технологій у навчальний процес вищої школи (В. Биков, М. Жалдак, Ю. Жук, І. Іванюк, В. Лапинський, С. Литвинова, Л. Ляхоцька, А. Манако, О. Соколюк, Н. Сороко, О. Шиман та ін.). Маємо ряд праць, присвячених використанню інтернет-ресурсів у підготовці вчителя іноземних мов (І. Грітченко, П. Грабовий, С. Іць, О. Кишинська та ін.).

Така ситуація засвідчує актуальність досліджуваної проблеми і водночас говорить про необхідність окремого вивчення особливостей системного цілеспрямованого практичного використання інтернет-ресурсів у процесі викладання теоретичних дисциплін під час підготовки вчителя іноземної мови, що допоки ще не було предметом окремого наукового пошуку.

Виходячи з актуальності означеної теми та її значення для теорії та практики професійної підготовки вчителів іноземних мов, ставимо за мету проаналізувати теоретичні засади використання інформаційно-комунікативних технологій в освітньому процесі, розглянути дидактичні особливості використання он-лайн ресурсів під час навчання мовознавчих теоретичних дисциплін, продемонструвати можливості застосування сучасних он-лайн ресурсів з теорії англійської мови в навчальному процесі та в організації студентської наукової діяльності.

Виклад основного матеріалу. Особливістю теоретичних курсів є більший рівень абстрагування та складність засвоєння матеріалу. Водночас без мовознавчих теоретичних курсів неможливо уявити процес підготовки фахівця з іноземних мов у вищій школі. Як зазначає В. Ортинський, «у вищому навчальному закладі провідну, визначальну роль в організації навчання відіграють наукові теорії» [3, с. 178].

Означене особливо підкреслює важливість оновлення підходів до викладання теоретичних дисциплін у процесі підготовки вчителя іноземних мов. Використання інформаційних технологій в процесі підготовки фахівця зумовлене світовими тенденціями, а інформаційна компетентність, у свою чергу, набуває обов'язкового характеру в освітньо-кваліфікаційних вимогах до фахівця. Це пов'язано з глобальною інформатизацією суспільства, що впливає на всі аспекти життя, зокрема, на освіту. Як зазначають науковці, «домінуючою тенденцією розвитку сучасної цивілізації є перехід її до інформаційного суспільства, в якому

об'єктами і результатами праці переважної частини населення стануть інформаційні ресурси та знання, що відповідно вимагає ґрунтовної підготовки всіх членів соціуму до використання інформаційно-комунікаційних технологій у своїй професійній діяльності» [2, с. 5]. Таким чином, в освітньому контексті доступ до інформації, так само, як і формування навичок її отримання набувають надзвичайно вагомого значення.

Звичайно, програма підготовки вчителя іноземної мови містить як обов'язковий компонент ряд дисциплін, спрямованих на розвиток інформаційно-комунікативних навичок студентів. Однак, навіть за умови успішного вивчення студентами спеціалізованого курсу, формування інформаційної компетентності можливе лише за умови практичного застосування отриманих знань і використання з огляду на майбутню професійну діяльність студента. Доволі часто можемо спостерігати ситуацію, коли загальні університетські дисципліни, скажімо такі, як «Інформаційна культура студента» чи «Основи наукових досліджень», викладають без врахування специфіки майбутньої спеціальності студентів, використовуючи далекі від практичної діяльності приклади і акцентуючи увагу на абсолютно нерелевантних аспектах. Такий підхід, у свою чергу, негативно впливає на пізнавальний інтерес студентів, які не розуміють прикладного застосування запропонованої інформації. У цьому контексті корисним було б вивчення зарубіжного досвіду впровадження крос-дисциплінарних спецкурсів, наприклад, «Комп'ютерна лінгвістика», «Програмування для лінгвістів» тощо. В результаті цього студенти провідних зарубіжних університетів вже самостійно вже самостійно проводять он-лайн анкетування для здійснення дослідження, використовуючи спеціалізовані програми. Очевидно, що навички пошуку необхідної, адекватної і релевантної інформації у висококваліфікованого фахівця повинні бути доведені до рівня автоматизму. Водночас, зрозуміло,

що досягнення такого рівня професійної інформаційної компетентності неможливе без систематичної практичної діяльності.

Розглянемо можливі шляхи модифікації традиційного курсу «Теоретична граматики англійської мови» з огляду на інформаційні технології. Зрозуміло, що зважаючи на те, що означена дисципліна викладається на рівні бакалаврату, її основним завданням є засвоєння насамперед базового теоретичного матеріалу та формування навичок використання його на практиці (наприклад, для здійснення аналізу граматичних форм). Однак, з огляду на реформування вищої освіти, зменшення кількості аудиторних годин самостійна робота студентів набуває ще більшого значення. Інформаційні ресурси мережі Інтернет містять текстові, відео та аудіо матеріали, на різноманітні тематики і різними мовами. Таким чином, проблемним видається не пошук інформації, а виокремлення якісного контенту, який відповідає як психолого-педагогічним принципам навчання, так і достовірним та актуальним науковим положенням з відповідної дисципліни.

Аналіз наявних українських посібників та підручників з теоретичних дисциплін вказує на те, що автори, на наш погляд, приділяють замало уваги інформаційному забезпеченню навчальних предметів з використанням інтернет-технологій. Так, наприклад, навчальний посібник з теоретичної граматики англійської мови І. Харитонова націлений, за свідченням автора, на «активізацію самостійної роботи студентів, розвиток у них умінь та навичок самостійного критичного аналізу теоретичної літератури з граматики, творчої самостійності і незалежності суджень» [5, с. 197]. Ніскільки не применшуючи дидактичну цінність означеного посібника, зазначимо, що в переліку літератури до семінарських занять взагалі не знаходимо інтернет-ресурсів, а роки видань запропонованих наукових джерел варіюються від 1967 до 1993. Як це не дивно може звучати, але в багатьох вітчизняних підручниках і посібниках з теоретичної граматики

англійської мови [1; 4; 5], на жаль, взагалі не знаходимо посилань на сучасні авторитетні закордонні видання, скажімо, Оксфордського університету чи загальнодоступні праці Девіда Крістала або Ноама Хомського.

Зрозуміло, що першочергового значення набуває необхідність отримання доступу до якісного наукового контенту, що в реаліях України не завжди видається можливим. Це пов'язано не лише з обмеженим доступом до передплачених наукових, інформаційних, бібліографічних веб-ресурсів, але з постійністю такого доступу. Тимчасова передплата он-лайн бібліотек, короткотерміновий доступ до інформаційних ресурсів фактично нівелюють їхню дидактичну цінність, оскільки справді якісному викладанню дисципліни обов'язково передує багатогодинна і багатотижнева підготовча робота, надзвичайно важливою також є апробація курсу, навчально-методичних матеріалів. Водночас вже розроблений курс має удосконалюватися і модифікуватися переважно у зв'язку з виявленням нових тенденцій у відповідній науковій галузі та оновленням психолого-педагогічних та методичних підходів до викладання означеної дисципліни. Звичайно, залучення інтернет-ресурсів, он-лайн бібліотек можливе за умови, що викладач-розробник буде впевнений, що студенти зможуть отримати доступ до передбачених курсом матеріалів і в майбутньому.

Таким чином, обов'язковим елементом для інформаційного забезпечення навчальної дисципліни вважаємо наявність постійного доступу до он-лайн бібліотечних ресурсів (скажімо, Wiley Online Library або Springer). Програма навчальної дисципліни повинна обов'язково передбачати роботу студентів з автентичними науковими та науково-методичними працями провідних вчених з галузі лінгвістики. Наприклад, для майбутніх вчителів іноземної мови корисним буде опрацювання інтердисциплінарних наукових розвідок, які аналізують важливість

теоретичної лінгвістики для викладання англійської мови у школі [6]. Традиційно в багатьох університетах подібне завдання існувало вже багато років під назвою „Readings” і передбачало опрацювання та конспектування хрестоматій з теоретичних курсів іноземної мови. Звичайно, це завдання можна реалізувати за наявності електронних копій та електронних книг в навчально-методичному комплексі дисципліни, однак, на наш погляд, краще щоб студенти мали доступ до інтернет-ресурсів і, таким чином, також розвивали навички роботи з науковою он-лайн бібліотекою. На жаль, в Україні, доступ до таких бібліотек лише в локальній мережі навчальних закладів чи наукових бібліотек, у той час, як в усіх країнах Європейського Союзу студент може користуватися дистанційно он-лайн бібліотекою свого університету та передплаченими ресурсами лише увівши номер свого посвідчення та пароль.

Перспективним видається використання систем он-лан курсів з різних дисциплін. Розглянемо деякі з них, з точки зору на можливість застосування в процесі самостійної роботи студентів. Так, платформа Future Learn (<https://www.futurelearn.com/>) пропонує безплатні он-лайн курси з різних дисциплін, у тому числі і мовознавчі. Наприклад, в вересні 2015 року платформа пропонувала курс «Корпусна лінгвістика» тривалістю 8 тижнів. Серед переваг платформи можемо назвати повноцінну інтерактивність, використання відеолекцій, ергономічність і багатофункціональність платформи загалом. Недоліком цієї системи є обмеженість доступу до курсів після їхнього завершення, що робить її придатною більше для використання в університетських наукових гуртках, ніж як систематичного компонента навчальної діяльності. Цілий ряд безплатних теоретичних он-лайн курсів з лінгвістики можливо знайти за допомогою відкритих спеціалізованих платформ, наприклад, ресурс MyFreeCourseOnline (<http://www.myfreecoursesonline.com/linguistics-courses>) серед інших містить перелік безплатних відкритих курсів,

запропонованих Массачусетським технологічним інститутом (<http://ocw.mit.edu/courses/linguistics-and-philosophy>), який входить до десятки найкращих університетів світу. Платформа надає вільний доступ до навчально-методичних комплексів курсів, які викладали провідні-вчені лінгвісти. Серед недоліків можемо назвати брак відеолекцій та відсутність інтерактивності курсів, що, однак, не зменшує дидактичної цінності такого матеріалу.

Значну дидактичну цінність має он-лан ресурс The Virtual Linguistics Campus Марбурзького університету імені Філіппа (<http://linguistics.online.uni-marburg.de>). Частина матеріалів знаходиться в обмеженому доступі, однак ресурс пропонує цілий ряд відеолекцій різної складності, зокрема і з теоретичної граматики, які розміщені на загальнодоступному відеохостингу YouTube.

Крім вже означених ресурсів перспективним видається використання студентами спеціалізованих професійних платформ, наприклад, <http://linguistlist.org/>. Сайт розраховано на фахівців у галузі лінгвістики, однак він може використовуватися не лише викладачами та дослідниками, але й студентами. Портал містить бібліографічну базу статей, монографій, підручників та посібників з різноманітних галузей лінгвістики, посилання на актуальне програмне забезпечення для здійснення мовознавчого дослідження, інформаційні листи актуальних конференцій тощо.

Запропонований перелік може бути продовжено. Як бачимо, наявні інтернет-ресурси пропонують широкий вибір освітніх, наукових та дослідницьких інструментів у галузі лінгвістики, які можна і потрібно використовувати у процесі підготовки вчителів іноземних мов.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, підходи до викладання теоретичних дисциплін з іноземної мови мають бути оновлені з огляду на необхідність формування інформативної професійної компетентності. Систематичне використання мережі Інтернет

для виконання відповідних практичних, науково-дослідних, творчих завдань дозволить удосконалити навички професійного самовдосконалення, дозволить сформувати навички пошуку, відбору та аналізу наукового матеріалу. Подальші перспективи дослідження вбачаємо у детальному вивченні досвіду використання он-лайн технологій у процесі викладання мовознавчих дисциплін в провідних університетах закордону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева І.О. Курс теоретичної граматики сучасної англійської мови : навчальний посібник / І.О. Алексеева. – Вінниця : Нова книга, 2007. – 328 с.
2. Кадемія М.Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі : навчальний посібник / Кадемія М.Ю., Шахіна І.Ю. – Вінниця : ТОВ «Планер», 2011. – 220 с.
3. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи : навч. посібн. [для студ. вищ. навч. закл.] / В.Л. Ортинський. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
4. Теоретична граматика сучасної англійської мови: матеріали до лекційного курсу та завдання для самостійної роботи / укл. Морозова О. І. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – 60 с.
5. Харитонов І.К. Теоретична граматика сучасної англійської мови : навчальний посібник / І.К. Харитонов. – Вінниця : Нова книга, 2009. – 352 с.
6. Correa M. Teaching (Theoretical) Linguistics in the Second Language Classroom: Beyond Language Improvement [Electronic resource] / Maite Correa // Porta Linguarum. – 2014. – Issue 22. – P. 161–171. – Mode of access : http://www.ugr.es/~portalin/articulos/PL_numero22/11%20%20MAITE%20CORREA.pdf